

UDC (УДК) 338
JEL Classification: D41, L60

Щадило Максим Ігорович,

аспірант

Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)

e-mail: marcel030@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6694-5136

ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЮЧОВИХ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Доведено, що у сучасних умовах розвитку, коли вітчизняні підприємства виконують свою діяльність у середовищі з посиленими карантинними заходами безпеки, важливою є підтримка власної конкурентоспроможності на ринку. З'ясовано, що COVID-19 вніс свої корективи в діяльність підприємств у всьому світі, проте не лише пандемія є визначальним фактором становлення конкурентоспроможності для підприємства. Аргументовано, що сьогодні можна виділити і низку інших чинників конкурентоспроможності підприємства. Охарактеризовано основні фактори конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах розвитку. Проаналізовано стан промислової галузі в Україні за останні роки. Визначено головні внутрішні та зовнішні фактори конкурентоспроможності промислових підприємств.

Ключові поняття: конкурентоспроможність, підприємство, промисловість, зовнішні фактори, внутрішні фактори.

Shchadylo Maksym,

Postgraduate,

Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)

e-mail: marcel030@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6694-5136

CHARACTERISTIC OF THE KEY FACTORS OF THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Abstract. Competition was viewed as an intrinsic property of a person, inherent in him by nature, which naturally manifests itself in the economic behavior of people striving for competition. In the context of increasing competition for each enterprise, the task of maintaining and increasing its own competitiveness comes to the fore. An increasing number of enterprises are focused on achieving victory in the competition and achieve their goals as a result of constant management efforts in the implementation of an effective competitive development strategy. In the context of the global crisis, the problem of the formation of sustainable competitiveness has acquired particular relevance due to the increased variability of the external environment and insufficient scientific and methodological development of many aspects of the formation and implementation of competitive advantages of enterprises. The problem of managing the competitiveness of enterprises is also relevant from a practical point of view due to the far from complete knowledge of the management of enterprises in modern methods of assessing competitiveness and mechanisms for developing competitive strategies. In modern conditions of development, when domestic enterprises operate in an environment with enhanced quarantine security measures, it is extremely important to maintain their own competitiveness in the market. COVID-19 has made its own adjustments to the activities of enterprises around the world, but not only the pandemic is a determining factor in the formation of competitiveness in the enterprise. Today, a number of other factors of the enterprise's competitiveness can be identified. The aim of the study is to determine and characterize the main factors of enterprise competitiveness in modern conditions of development. The analysis of the state of the industrial sector in Ukraine in recent years is carried out. The key internal and external factors of the competitiveness of industrial enterprises were identified. As a result of the study, the main factors of the enterprise's competitiveness have been characterized.

Key concepts: competitiveness, enterprise, industry, external factors, internal factors.

Вступ

COVID-19 вплинув на діяльність підприємств у всьому світі, проте не лише пандемія є визначальним фактором становлення конкурентоспроможності для підприємства. Сьогодні можна виділити і низку інших факторів конкурентоспроможності підприємства.

Метою дослідження є визначення та характеристика основних факторів конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах розвитку.

Проблеми дослідження ключових аспектів конкурентоспроможності були увагою багатьох вчених, зокрема: Г. Асселя, Г. Азоева, І. Ансоффа, Я. Базилюк, В. Білошапка, О. Виноградова, А. Воронкова, О. Гудзь, С. Гуткевич, Н. Гарашченко, В. Герасимчук, Е. Голубкова, Г. Гольштейна, Г. Загоріна, М. Єрмошенко, Н. Ілляшенко, Ф. Котлера, Г. Минцберга, Пітерса, М. Портера, Ф. Тейлора, А. Сміта, А. Файоля, Р. Фатхутдінова, А. Юданова та ін.

Конкурентоспроможність підприємства є дуже динамічним процесом, який постійно змінюється залежно від низки факторів, які, своєю чергою, змінюються через вплив глобалізації. Можна зазначати і її наукове дослідження. Деякі матеріали сьогодні є застарілими і не актуальними в сучасних реаліях діяльності підприємств.

Відаючи належне науковому внеску провідних учених у розвиток вирішення проблем забезпечення та управління конкурентоспроможністю підприємства, доцільно зазначити, що нині досі залишається не повністю визначеним питання виділення основних факторів становлення конкурентоспроможності як такої, особливо в сучасних умовах розвитку. Враховуючи всі аспекти й актуальність обраної нами проблематики, сьогодні обрано саме таку мету нашого дослідження.

Метою статті є визначення головних аспектів впливу індустрії 4.0 на забезпечення економічної безпеки держави.

1. Науково-теоретичні погляди щодо сутності поняття «конкурентоспроможність»

Відповідаючи на запитання, чому конкуренція та конкурентоспроможність є одними з найважливіших понять сучасності, можна зауважити, що вони є головними елементами забезпечення цілковитої ефективності та динамічності ринкової економіки. Вони стають певною мірою балансуючим механізмом для економічного розвитку. Саме тому дослідження сутності поняття «конкурентоспроможність» сьогодні є таким важливим.

Як зазначає О. Паршинова, «конкурентоспроможність потрібно розглядати як систему

певних категорій економічного характеру, при якій її основними елементами і є конкурентоспроможність продукції загалом і фінансова конкурентоспроможність, зокрема. Тобто конкурентоспроможність є цією економічною категорією, через яку визначаються основні переваги і сильні сторони» [1, с. 275].

Своєю чергою, Є. Мазілка та Г. Панічкіна [2] під конкурентоспроможністю розуміють ієрархічну структуру, яка в чіткій послідовності передбачає оцінювання товару підприємства загалом, основну галузь його діяльності порівняно з аналогічними конкуруючими установами.

В. Шкардун [3, с. 39] конкурентоспроможність визначає як спроможність досягнути цілі, які поставило перед собою підприємство в таких умовах функціонування, коли здійснюється активна протидія конкурентам на ринку.

По-іншому вважає Ю. Іванов [4], який стверджує, що конкурентоспроможність – це «спроможність системи здійснювати адаптацію свого руху до впливу зовнішнього середовища з метою забезпечення захисту та розвитку усього, що існує в цій виробничо-економічній системі для створення нових конкурентних переваг».

В. Немцов [5] зазначає, що конкурентоспроможності підприємства має бути притаманною певною мірою цілісна порівняльна система, яка повинна мати переваги та відповідні оцінювальні показники його ж діяльності зокрема, які дають змогу ідентифікувати так званий «рівень успіху діяльності» порівняно з конкурентами.

Слід також зауважити і на бачення Д. Воронова [6], який під конкурентоспроможністю розуміє «сукупну характеризуючу ознаку функціонування підприємства, яка дозволяє продемонструвати сам рівень ефективності використання ресурсів підприємства перед конкурентами».

За результатами проведеного аналізу сутності поняття «конкурентоспроможність» (див. табл.), ми змогли узагальнити наявні погляди щодо цього поняття і запропонувати власне бачення.

Отже, на наш погляд, конкурентоспроможність слід розглядати як такий стан підприємства, при якому воно може стабільно проводити власну діяльність в умовах конкурентного середовища на ринку і мати низку переваг перед іншими підприємствами у своїй галузі.

Наступним кроком у дослідженні буде аналіз стану промисловості в Україні і визначення відповідних факторів конкурентоспроможності промислових підприємств.

Таблиця

Основні погляди щодо сутності поняття «конкурентоспроможність»

Є. Мазилкіна і Г. Панічкіна [2]	ієрархічна структура, яка в чіткій послідовності передбачає оцінювання товару, підприємства загалом, основну галузь його діяльності порівняно з аналогічними конкуруючими установами
В. Шкардун [3, с. 39]	спроможність досягнути цілі, які поставило перед собою підприємство в таких умовах функціонування, коли здійснюється активна протидія конкурентам на ринку
Ю. Іванов [4]	спроможність системи здійснювати адаптацію свого руху до впливу зовнішнього середовища з метою забезпечення захисту та розвитку усього, що існує в цій виробничо-економічній системі для створення нових конкурентних переваг
В. Немцов [5]	цілісна порівняльна система, яка має мати переваги та відповідні оцінювальні показники його ж діяльності зокрема, які дозволяють ідентифікувати так званий «рівень успіху діяльності» порівняно з конкурентами
Д. Воронов [6]	сукупна характеризуюча ознака функціонування підприємства, яка дозволяє продемонструвати рівень ефективності використання ресурсів підприємства перед конкурентами
В. Іванюта [7]	спроможність підприємства збільшувати свою кількість споживачів через впровадження інновацій в діяльність
А. Тищенко [8]	спроможність отримувати відповідний ефект від своїх конкурентних переваг на ринку й активно реалізовувати власну стратегію розвитку

Сформовано автором на основі джерел: [2–8]

2. Аналіз стану промислової галузі в Україні

Світова пандемія розпочалася наприкінці 2019 року і ввійшла в активну фазу протягом 2020 року. Кожна галузь економіки відчула на собі її наслідки. Промислова галузь не виняток. Експорт сировини та імпорт готової продукції зазнав радикальних змін і процес суттєво ускладнився. Попит на промислову продукцію також змінився, він був непередбачуваним для аналітиків та прогнозу. І, як наслідок, ті конкурентні переваги, які були в деяких промислових підприємств до пандемії, сьогодні такими не є. Конкуренція на ринку промисловості перетворилася на виживання, а не досягнення домінації на ній.

Індекс промислового виробництва, на кінець 2020 року становив 102,9%, проте за прогнозами на кінець 2021 року він становитиме 89, 6% (рис. 1).

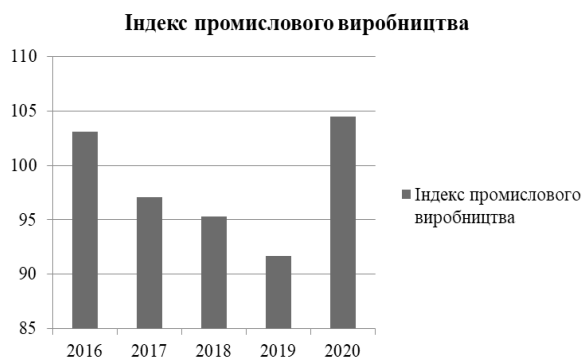

Рис. 1. Динаміка індексу промислового виробництва в Україні

Сформовано автором на основі джерел: [9]

Обсяги реалізованої продукції підприємствами промислової галузі України не суттєво,

але зростали. Це можна пояснити інфляційними процесами в країні і на 2021 рік очікується зниження.

Динаміку обсягів реалізованої промислової продукції, зображено на рис. 2.

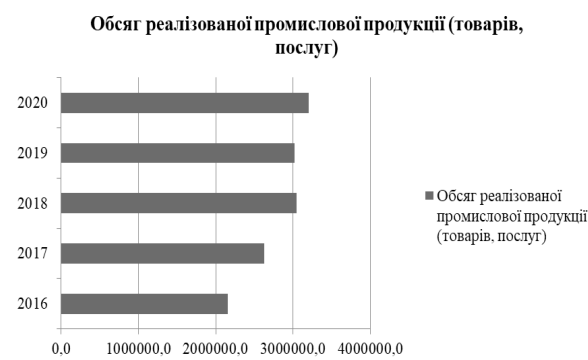

Рис. 2. Динаміка індексу промислового виробництва в Україні

Сформовано автором на основі джерел: [9]

Ми ще не зовсім відчули, наскільки суттєвими можуть бути наслідки COVID-19 для галузей економіки, зокрема промисловості. Сьогодні можна впевнено стверджувати, що в таких умовах ведення бізнесу, фактори, які формують конкурентоспроможність підприємства, вже інші, ніж ті, що були до введення карантину.

3. Визначення основних факторів конкурентоспроможності підприємства

У сучасних умовах розвитку економічних відносин дедалі більше посилюється конкуренція на усіх рівнях: починаючи від внутрішнього ринку, закінчуючи світовим. У разі конкуренції найважливішою властивістю фірми є конкурентоспроможність, і саме на її забезпечення спрямовані зусилля маркетингу.

Л. Нападовська [10, с. 46], наприклад, виокремлює такі фактори, що впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства: інновації, технології, якість, маркетинг, ціна, доступ до нових ринків, доступ до капіталу, підприємницький дух, мобільність.

На наш погляд, фактори слід розділити на зовнішні та внутрішні, враховуючи сучасні умови, в яких опинилися підприємства промислової галузі України (рис. 3).

Висновки

Основні закономірності функціонування ринкової економіки сьогодні неможливо зрозуміти без чітких уявлень про сутність природи конкуренції, механізму формування та реалізації конкурентних переваг суб'єктів та об'єктів ринкових відносин. Загалом конкурентне середовище стає все більш складним за ступенем взаємного впливу всіх сил та інтенсивності конкуренції. Доцільно зауважити, що сучасний етап розвитку конкуренції пов'язаний з інно-

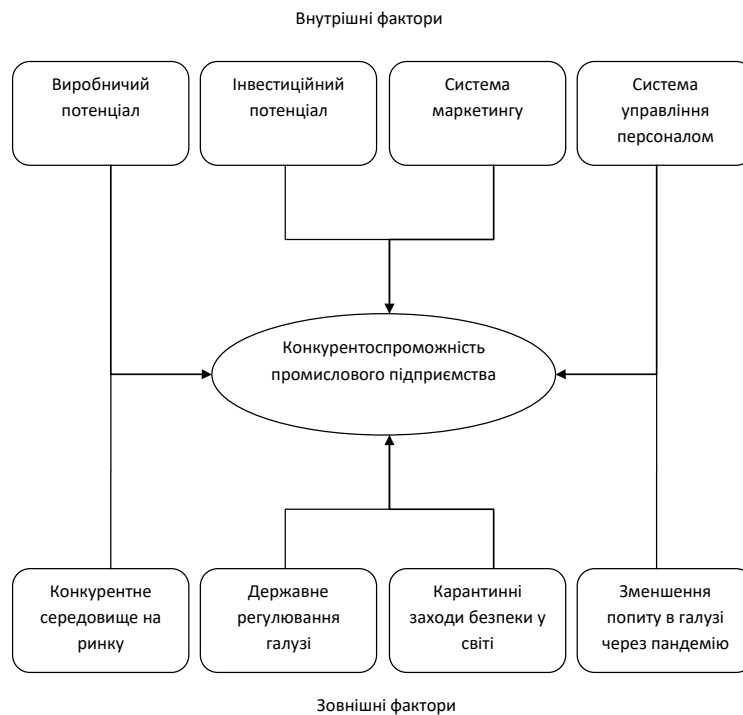

Рис. 3. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства

Сформовано автором

Отже, зауважимо, що сучасні умови функціонування для підприємств промислової галузі не можна вважати сприятливими, і подальше загострення світової кризи внаслідок COVID-19 та усіх карантинних заходів лише погіршують ситуацію. Можна говорити про те, що найкращою конкурентною перевагою для підприємства сьогодні є її уміння вижити і пристосуватися до умов, які виникли через пандемію.

Конкурентоспроможність підприємства необхідно досліджувати з урахуванням розмаїття конкурентних відносин, що виникають на мікро-, мезо- та макrorівнях економіки, зовнішніх та внутрішніх факторів формування конкурентних переваг.

Ми вважаємо, що подальших досліджень потребує питання аналізу та визначення основних безпекових механізмів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств промислової галузі в Україні.

Список використаних джерел

1. Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств : кол. монографія у 4 т. / за ред. О. А. Паршиной. Дніпропетровськ : Герда, 2013. Т. 2. 334 с.
2. Мазилкина Е. И., Паничкина Г. Г. Управление конкурентоспособностью : учеб. пособ. М. : Омега-Л, 2009. 328 с.
3. Шкардун В. Д. Интегральная оценка конкурентоспособности предприятия. Маркетинг. 2005. № 1(80). С. 38–50.

4. Іванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток; НАН України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. Х. : ІНЖЕК, 2008. 352 с.
5. Нємцов В. Д. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К. : УВПК УксОб, 2004. 559 с.
6. Воронов Д. С. Оценка, анализ и выявление путей повышения конкурентоспособности предприятий : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Екатеринбург, 2002. 145 с.
7. Іванюта В. Ф. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності. *Агроінком*. 2008. № 1 (2). С. 97–101.
8. Тищенко А. Н. Стратегия управления развитием предприятия. Х. : ЭДЭНА, 2003. 198 с.
9. Державна служба статистики України. Промислова галузь. Аналітичний звіт. 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Нападовська Л. А. Фактори конкурентоспроможності та вимоги до сучасного керівника. *Економіка та держава*. № 2. 2013. С. 44–47.

References

1. Parshynoy, O. (2013). Teoretychni ta prykladni aspekty pidvyshchennya konkurentospromozhnosti pidpryyemstv [Theoretical and applied aspects of increasing the competitiveness of enterprises]. Dnipropetrovs'k: Herda, 2 [in Ukr.].
2. Mazilkina, E. I., & Panichkina, G. G. (2009). Upravlenie konkurentosposobnost'yu [Competitiveness management]. M. : Omega-L [in Ukr.].
3. Shkardun, V. D. (2005). Integral'naya otsenka konkurentosposobnosti predpriyatiya [Integral assessment of the competitiveness of the enterprise]. Marketing, 1 (80) [in Ukr.].
4. Ivanov, Yu. B. (2008). Konkurentni perevahy pidpryyemstva: otsinka, formuvannya ta rozvytok [Competitive advantages of the enterprise: assessment, formation and development]. NAN Ukrayiny, Naukovo-doslidnyy tsentr industrial'nykh problem rozvytku. Kh. : INZHEK [in Ukr.].
5. Nyemtsov, V. D. (2004). Stratehichnyy menedzhment [Strategic management]. K. : UVPK UksOb [in Ukr.].
6. Voronov, D. S. (2002). Otsenka, analiz y vyyavlenye putey povysheniya konkurentosposobnosti predpryyaty [Evaluation, analysis and identification of ways to increase the competitiveness of enterprises]: dys. ... kand. ékon. nauk : spets. 08.00.05. Ekaterynburh [in Ukr.].
7. Ivanyuta, V. F. (2008). Teoretyko-metodolohichni pidkhody formuvannya konkurentospromozhnosti [Theoretical and methodological approaches to the formation of competitiveness]. *Ahroinkom*, 1 (2) [in Ukr.].
8. Tyshchenko, A. N. (2003). Stratehiya upravleniyya rozvytyem predpryyaty [Strategy for enterprise development management]. Kh. : ÉDÉNA [in Ukr.].
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny (2020). Promyslova haluz'. Analitychnyy zvit. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukr.].
10. Napadovs'ka, L. A. (2013). Faktory konkurentospromozhnosti ta vymohy do suchasnoho kerivnyka [Factors of competitiveness and requirements for a modern leader]. *Ekonomika ta derzhava*, 2 [in Ukr.].

*Стаття: надійшла до редакції 04.11.2021
прийнята до друку 22.11.2021
The article: is received 04.11.2021
is accepted 22.11.2021*